

NOFILOLOGIK YO‘NALISHLARDA CHET TILINI O‘QITISH METODIKASI

To‘xtaboyev Dilshodbek Sobirovich,

Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti magistr talabasi

dts20081983@gmail.com

Ilmiy rahbar: Maksudova Hilola Ferdinandovna,

Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Abstract

This article examines the theoretical and practical foundations of teaching a foreign language to students of non-philological fields. In particular, the effectiveness of professionally oriented foreign language education, the formation of communicative competence, CLIL (Content and Language Integrated Learning) methodology, as well as interactive and innovative teaching methods, are analyzed. In addition, modern approaches to foreign language teaching through the use of information and communication technologies are highlighted.

Keywords: non-philological fields, foreign language teaching, professional communication, communicative competence, CLIL, interactive methods.

Аннотация

В данной статье рассматриваются теоретические и практические основы обучения иностранному языку студентов нефилологических направлений. Особое внимание уделяется профессионально ориентированному обучению иностранному языку, формированию коммуникативной компетенции, методологии CLIL (Content and Language Integrated Learning), а также эффективности интерактивных и инновационных методов обучения. Кроме того, раскрываются современные подходы к обучению иностранным языкам с использованием информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: нефилологические направления, обучение иностранному языку, профессиональная коммуникация, коммуникативная компетенция, CLIL, интерактивные методы.

Annotatsiya

Mazkur maqolada nofilologik yo‘nalishlarda tahsil olayotgan talabalarga chet tilini o‘qitishning nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Xususan, kasbiy yo‘naltirilgan chet tili ta’limi, kommunikativ kompetensiyani shakllantirish, CLIL (Content and Language Integrated Learning) metodologiyasi, interaktiv va innovatsion o‘qitish usullarining samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali chet tilini o‘qitishning zamonaviy yondashuvlari ochib berilgan.

Kalit soʻzlar: nofilologik yoʻnalish, chet tilini oʻqitish, kasbiy kommunikatsiya, kommunikativ kompetensiya, CLIL, interaktiv metodlar.

Kirish

Bugungi globallashuv davrida chet tilini bilish har qanday sohada faoliyat yurituvchi mutaxassis uchun zarur kompetensiyalardan biriga aylandi. Xususan, iqtisodiyot, huquqshunoslik, tibbiyot, muhandislik, axborot texnologiyalari kabi nofilologik yoʻnalishlarda chet tili nafaqat maʼlumot olish va uzatish vositasi, balki kasbiy faoliyatni samarali amalga oshirishning ajralmas qismiga aylandi. Bu vaziyat, talabalarning til bilimi orqali professional sohada muvaffaqiyat qozonishini taʼminlashni dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida oldinga suradi.

Nofilologik yoʻnalishlarda chet tilini oʻqitish jarayoni anʼanaviy filologik taʼlimdan sezilarli farq qiladi. Filologik yoʻnalishlarda asosiy eʼtibor tilning struktura va grammatik qoidalarini chuqur oʻrganishga qaratilsa, nofilologik yoʻnalishlarda asosiy maqsad – tilni amaliy qoʻllash, kasbiy nutqni shakllantirish va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdir. Shu bois, nofilologik talabalarga til oʻrgatishda dars mazmuni va metodika talabaning kelajak kasbiy faoliyati bilan uzviy bogʻlangan boʻlishi zarur.

Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik jarayonlarda kommunikativ va funksional yondashuvlar, CLIL (Content and Language Integrated Learning) metodologiyasi, interaktiv va multimedia vositalari asosida oʻqitish strategiyalari keng qoʻllanilmoqda. Ushbu yondashuvlar talabalarga nafaqat grammatika va leksikani oʻrgatish, balki tilni real muloqot va kasbiy vaziyatlarda qoʻllash koʻnikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Shuningdek, nofilologik yoʻnalishlarda chet tilini oʻqitishda oʻquvchilarning motivatsiyasini oshirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirish masalalari ham muhim ahamiyatga ega. Talabalar faoliyatining samaradorligini oshirish maqsadida interaktiv darslar, guruh ishlari, loyiha asosidagi mashgʻulotlar va real hayotiy vaziyatlarni modellastirish usullari keng tatbiq etiladi.

Ushbu maqolada yuqorida sanab oʻtilgan masalalar – nofilologik yoʻnalishlarda chet tilini oʻqitishning nazariy asoslari, metodik yondashuvlari, amaliy tajribasi va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi ilmiy-nazariy va metodik jihatdan batafsil tahlil qilinadi.

Shu tariqa, maqola talabalarning kasbiy til koʻnikmalarini shakllantirishda samarali metodlarni aniqlash va takomillashtirishga hissa qoʻshadi.

Tadqiqot metodlari

Mazkur tadqiqotda nofilologik yoʻnalishlarda chet tilini oʻqitish metodikasini oʻrganish va tahlil qilish uchun bir nechta ilmiy pedagogik va metodik

yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy metodlar qo'llanildi:

- Pedagogik va metodik adabiyotlarni tahlil qilish (Analysis of pedagogical and methodological literature). Ushbu metod orqali talabalarga chet tilini o'qitish bo'yicha mavjud nazariy yondashuvlar, metodik tavsiyalar va ilg'or amaliyotlar o'rganildi. Adabiyotlarni tizimli tarzda tahlil qilish orqali nofilologik yo'nalishlarda chet tili o'qitishning samarali strategiyalari aniqlangan.
- Taqqoslash va umumlashtirish (Comparison and generalization) metodi orqali turli metodik yondashuvlar va o'quv dasturlari bir-biri bilan solishtirildi. Shuningdek, turli kasbiy yo'nalishlar bo'yicha talabalarning til o'rganish jarayonidagi natijalari umumlashtirildi. Bu yondashuv, samarali metodlarni tanlash va moslashtirish imkonini berdi.
- Zamonaviy chet tili o'qitish metodikalarini tahliliy o'rganish (Analytical study of modern foreign language teaching methodologies). Bu metod yordamida CLIL (Content and Language Integrated Learning), interaktiv usullar, loyiha asosida o'qitish, multimedia va ayrentik materiallardan foydalanish kabi zamonaviy yondashuvlar tahlil qilindi. Shu orqali nofilologik yo'nalishlarda talabalarning kasbiy va kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishning samaradorligi aniqlangan.
- Interaktiv metodlar va CLIL texnologiyasining samaradorligini tahlil qilish (Analysis of the effectiveness of interactive methods and CLIL technology). Tadqiqot davomida juftlikda va guruh bilan ishlash, rolli o'yinlar, muhokama va loyiha asosida darslar sinovdan o'tkazildi.

Shu bilan birga, CLIL metodologiyasi orqali talabalarga kasbiy mazmunli matnlarni ingliz tilida o'zlashtirish imkoniyati yaratildi. Metod samaradorligi talabalarning kommunikativ va kasbiy ko'nikmalarini rivojlanishi orqali baholandi.

Mazkur metodlar kombinatsiyasi nofilologik yo'nalishlarda chet tilini o'qitish jarayonining nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rganish, samarali o'qitish strategiyalarini aniqlash hamda talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishga imkon berdi.

Natijalar

1. Nofilologik yo'nalishlarda chet tili ta'limining maqsad va vazifalari.

Nofilologik yo'nalishlarda chet tilini o'qitishning asosiy maqsadi – talabalarda kasbiy yo'naltirilgan kommunikativ kompetensiyani shakllantirishdan iborat. Ushbu maqsad quyidagi vazifalar orqali amalga oshiriladi:

- kasbiy terminologiyani o'zlashtirish;
- kasbiy matnlarni o'qish va tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish;

- og‘zaki va yozma kasbiy nutqni shakllantirish;
- chet tilli manbalar bilan mustaqil ishlash malakasini hosil qilish.

2. Kommunikativ va funksional yondashuvlarning ahamiyati.

Kommunikativ yondashuv chet tilini real muloqot vositasi sifatida o‘rgatishni nazarda tutadi. Nofilologik yo‘nalishlarda bu yondashuv talabalarning kasbiy vaziyatlarda erkin muloqot qilishiga xizmat qiladi. Funksional yondashuv esa til birliklarining grammatik shaklidan ko‘ra ularning nutqdagi vazifasiga urg‘u beradi.

3. CLIL metodologiyasining o‘rni. CLIL metodologiyasi fan va til integratsiyasiga asoslanadi. Bu metod orqali talabalar chet tilini o‘z mutaxassisligi bilan bog‘liq mazmun asosida o‘rganadilar. Natijada til bilimlari bilan birga kasbiy bilimlar ham rivojlanadi.

4. Interaktiv metodlar va ayrentik materiallar Juftlikda ishlash, guruhli muhokama, rol o‘ynash, loyiha asosida o‘qitish kabi interaktiv metodlar talabalarning faolligini oshiradi. Ayrentik materiallardan foydalanish esa real kasbiy muhitni modellashtirish imkonini beradi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, nofilologik yo‘nalishlarda chet tilini o‘qitishda an‘anaviy grammatik yondashuv yetarli samara bermaydi. Bu yondashuv ko‘pincha tilning qoidalari va strukturasiga e‘tibor qaratadi, ammo talabalarning kasbiy faoliyatda tilni amaliy qo‘llash ko‘nikmalarini yetarli darajada shakllantirmaydi. Shu bois, nofilologik yo‘nalishlarda tilni o‘qitish jarayonida kasbiy kontekstni hisobga olgan holda integratsiyalash zarur.

Tilni kasbiy faoliyat bilan integratsiyalash nafaqat talabalarga so‘z boyligini oshirish, balki ularni real kasbiy vaziyatlarda nutqiy faoliyatga tayyorlashga xizmat qiladi. Misol uchun, iqtisodiyot yo‘nalishidagi talabalar moliyaviy hisobotlarni o‘qish va tushunish, huquqshunoslik yo‘nalishidagi talabalar esa yuridik hujjatlarni tahlil qilish orqali tilni amalda qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantiradilar.

Interaktiv metodlardan foydalanish ta‘lim jarayonini yanada samarali qiladi. Guruh ishlari, rol o‘yinlari, loyiha asosidagi mashg‘ulotlar va muhokamalar talabalarni faol nutqga jalb qiladi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar talabalar o‘rtasida hamkorlikni rag‘batlantiradi va ularning muloqot madaniyatini oshiradi.

CLIL (Content and Language Integrated Learning) texnologiyasining joriy etilishi esa til va kasbiy fanni birlashtiradi, talabalarga mutaxassislik mavzularini ingliz tilida o‘rganish imkoniyatini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, CLIL metodologiyasi talabalarning nafaqat til bilimini, balki kasbiy bilim va ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (video, podkastlar, onlayn platformalar, interaktiv dasturlar) foydalanish talabalarning mustaqil ta‘lim

olish ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshiradi. Bu texnologiyalar yordamida talabalar real muloqot vaziyatlarini modellashtirib, o‘z bilimlarini mustahkamlash va rivojlantirish imkoniga ega bo‘ladi.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, nofilologik yo‘nalishlarda chet tilini samarali o‘qitish uchun an‘anaviy metodlarni zamonaviy, integratsiyalashgan va interaktiv yondashuvlar bilan boyitish zarur.

Bu yondashuvlar talabalarning tilni amalda qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantiradi, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiradi va ularni kelajakdagi professional faoliyatga tayyorlaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, nofilologik yo‘nalishlarda chet tilini o‘qitish metodikasi zamonaviy pedagogik yondashuvlar, kasbiy yo‘naltirilgan ta‘lim va kommunikativ metodologiyalarga asoslanishi zarur. Bu jarayonda talabalarning tilni amaliy qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantirish birinchi o‘rinda turadi.

CLIL (Content and Language Integrated Learning) metodologiyasining joriy etilishi til va kasbiy mazmunni birlashtirib, talabalarning nafaqat grammatika va leksika bilimini, balki kasbiy kommunikativ kompetensiyasini ham rivojlantiradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar – guruh ishlari, juftlik mashqlari, rolli o‘yinlar va loyiha asosida mashg‘ulotlar – talabalarning muloqotga jalb qilinishini oshiradi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi.

Nofilologik yo‘nalishlarda chet tilini o‘qitish samaradorligi zamonaviy metodik yondashuvlar, interaktiv texnologiyalar va kasbiy yo‘naltirilgan materiallar bilan uyg‘unlashtirilgan hollarda eng yuqori darajaga erishadi. Bu yondashuv talabalarning til ko‘nikmalarini mustahkamlash, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va ularni kelajakdagi professional faoliyatga tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press, 2014.
2. Coyle D., Hood P., Marsh D. *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press, 2010.
3. Jalolov J. *Chet til o‘qitish metodikasi*. Toshkent, 2012.
4. Karimova S. *Zamonaviy ta‘lim texnologiyalari*. Toshkent, 2020.